

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Դասվար

(առարկա)

ԹԵՄԱ _ Քննադատական մտածողության անհրաժեշտությունը դպրոցում

Կազմեց՝

Արևիկ Աբրահամյան Յուրիկի

(անուն, ազգանուն, հայրանուն)

Կապանի N5 հիմնական դպրոց

(դպրոցի անվանումը)

Ղեկավար՝

Լուսինե Բալայան

<<Կապանի N2 ավագ դպրոց>> ՊՈԱԿ

(վերապատրաստող կազմակերպության անվանումը)

Կապան 2022

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն----- 1

Քննադատական մտածողության անհրաժեշտությունը դպրոցում-----
-----4

ԽԻԿ համակարգի փուլերը----- 5

Քննադատական մտածողության զարգացումը մայրենիի ուսուցման գործընթացում-----
----- 8

Եզրակացություն -----13

Օգտագործված գրականության ցանկ ----- 14

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Քննադատական մտածողությունն իրենից ներկայացնում է տեղեկատվությունը վերախմաստավորելու և ձևավորելու բարդ գործընթաց, որը կատարվում է գաղափարներն ու միջոցները ստեղծագործաբար համադրելու միջոցով: Դրա կիրառումը հնարավոր է բոլոր տարիքներում: Երբեմն կարծիք է հնչում, որ միայն ավագ դպրոցի աշակերտները կարող են ներգրավվել այդ գործընթացում: Սա բավականին սխալ պատկերացում է: Կրտսեր դպրոցի երեխաները ևս պատրաստակամորեն են մասնակցում բարդ խնդիրների լուծում պահանջող առաջադրանքների կատարմանը և ընդունակ են դրսևորել որոշումներ կայացնելու կարողության բարդ մակարդակ: Չէ՞ որ գիտելիքն արժեքավոր է, երբ այն կիրառելի է և ընկալված է հիմնավորապես: Ապագան պատկանում է նրանց, ովքեր կկարողանան տեղեկատվությունը քննադատաբար վերլուծել և կերտել սեփական ճշմարտությունը:

Քննադատական մտածողությունը ինքնուրույն մտածողություն է: Քննադատորեն մտածող մարդն առանց քննարկելու, բանավիճելու այնքան էլ հաճախ չի կիսում մեկ ուրիշի տեսակետը: Նա կարողանում է մտածել և ինքնուրույն, ազատ ու անկաշկանդ արտահայտել իր կարծիքները:

Քննադատական մտածողությունը ուսուցման համակարգում նոր մոտեցում է, որը վերջին տարիներին լայն տարածում է գտել: Այս մոտեցումը միաժամանակ հին պատմական արմատներ ունի: Հայտնի են Սոկրատեսի առաջարկած հարցադրումների մեթոդը, Պլուտարքոսի և Մ. Ֆ. Քվինթիլիանոսի զարգացրած մոտեցումն, ըստ որի՝ Աշակերտը ոչ թե սափոր է, որ պետք է լցնել գիտելիքներով, այլ ջահ է, որը պետք է վառել:

Քննադատական մտածողությունը մտածելու մի եղանակ է, որը պահանջում է կարգալ, ընկալել տրված նյութը, որից հետո մտածել դրա մասին, վերլուծել, համեմատել, գնահատել, գտնել այդ նյութի կապը կյանքի հետ, կյանքում դրա կիրառման հնարավորությունը:

Քննադատական մտածողության զարգացման մեջ մեծ ավանդ ունեն ամերիկյան մանկավարժներ Ջինի Լ. Սթիլը, Քուրթիս Ս. Մերեդիթը, Չարլզ Թեմփլը և այլոք:

Քննադատական մտածողություն եզրույթն առաջին հայացքից բացասական երանգ է պարունակում, քանզի այն զուգորդվում է քննադատել բառին: Սակայն այս բառը ներառում է քննել և դատել բառ-հասկացությունները: Այսինքն, իմաստն է՝ որևէ հարց քննել, զննել տարբեր տեսանկյուններից, ապա դատել և եզրահանգում կատարել:

Քննադատական մտածողությունը մտավոր բարդ գործընթաց է, որն սկսվում է տեղեկատվությամբ և ավարտվում որոշման կայացմամբ:

Քննադատական մտածողության անհրաժեշտությունը դպրոցում

Այսօր Հայաստանի կրթական բարեփոխումներով շահագրգիռ մանկավարժները լուրջ որոնումների մեջ են: Դրանք հիմնականում նպատակաուղղված են դասավանդման արդյունավետությունը բարձրացնող նոր մեթոդների, հնարների, եղանակների հայտնագործմանը և գործնականում կիրառելու խնդիրներին: Համաշխարհային մանկավարժության մեջ արդեն կան որոշակի նվաճումներ, որոնք հասանելի են նաև հայ ուսուցչին և հաջողությամբ կարող են գործադրվել մեզանում: Նման նորարական մեթոդների և գործելակերպի մի համակարգ է Քննադատական մտածողության զարգացումը կարդալու և գրելու միջոցով /ՔՄԶԿԳՄ/ ծրագիրը:

Այս ծրագրի նպատակն է՝ կրթել և դաստիարակել արժանավոր քաղաքացիներ՝ այսինքն՝ գործունյա, քննադատաբար մտածող անհատներ, որոնք ի գորու են լինելու ճիշտ կողմնորոշվել ժամանակակից կյանքի ամենաբարդ իրավիճակներում, ազատ ու անկաշկանդ հայտնել սեփական կարծիքները, ուշադիր ու հանդուրժող լինել այլոց կարծիքների հանդեպ և վստահաբար ստանձնել որոշումներ կայացնելու պատասխանատվությունը:

ՔՄԶԿԳՄ ծրագրի համակարգն իրենից ներկայացնում է ուսուցման գործընթացի երեք փուլերից բաղկացած մի մոդել: Դա մտածողության ընթացք՝ ուր աշակերտները ներգրավված են դեռևս նյութը սովորելուց առաջ /խթանում/, նյութը սովորելու ընթացքում / իմաստի ընկալում /, նյութը սովորելուց հետո / կշռադատում/:

Համակարգը կարճ անվանում են ԽԻԿ: Այն մեզ որոշ չափով հիշեցնում է ավանդական դասի կառուցվածքը /նախապատրաստական զրույց, նոր դասի հաղորդում, ամփոփում/:

ԽԻԿ/ խթանում, իմաստի ընկալում, կշռադաստում/ համակարգի փուլերը.

1. ԽԻԿ համակարգի առաջին փուլը խթանումն է: Այս փուլի նպատակն է՝

խթանել աշակերտների հետաքրքրությունը և ցանկությունը՝ նոր նյութը հետազոտելու ոլորտում, դրդում է աշխույժ հետաքրքրությամբ վերհիշել ուսուցանվող թեմայի շուրջ իրենց ունեցած ամբողջ տեղեկատվությունը: Սկսում են խորհել բուն թեմայի մասին, հարցեր տալիս դրա վերաբերյալ: Այս կերպ աշակերտները կարողանում են լայն ու կայուն հիմք պատրաստել՝ նոր տեղեկատվությունն ընդունելու և այն հիմնավորապես յուրացնելու համար: Ի տարբերություն ավանդականի՝ այստեղ ամենագործուն դերը աշակերտինն է՝, իսկ ուսուցիչն ուղղորդողի դերում է:

Բերենք խթանման փուլի մեկ օրինակ / Սասունցի Դավթի կոնվր/:

Մինչ նոր դասանյութին ծանոթանալը, ուսուցիչն առաջարկում է երեխաներին՝ մտքերի տարափոփ թվարկել այն ամենը, ինչ գիտեն կամ կարծում են, թե գիտեն Սասունցի Դավթի մասին՝ առանց մտահոգվելու դրանց ճիշտ կամ սխալ լինելու իրողությամբ: Այստեղ կարևորը Սասունցի Դավթի մասին նրանց ամբողջ իմացածը վեր հանելն է: Դրանք գրվում են գրատախտակին, ապա յուրաքանչյուր գրվածի շուրջ տարվում է քննարկում և մտքերի փոխանակում: Այս ընթացքում ի հայտ են գալիս նաև եղած անհամաձայնությունները: Ուսուցիչն երբեմն-երբեմն հարցեր է տալիս, թե՛ արդյո՞ք բոլորն են համաձայն առաջարկված մտքին և եթե այո կամ ոչ՝ ինչու: Յուրաքանչյուր պատասխանից առաջ ուսուցիչն աշակերտին մտածելու ժամանակ է տրամադրում, պատասխանելիս խրախուսում արտահայտած ինքնուրույն կարծիքները:

Մտքերի տարափ մեթոդի նպատակն է խթանել աշակերտների հետաքրքրասիրությունը նոր նյութի նկատմամբ, վեր հանել թեմայի վերաբերյալ իրենց ունեցած տեղեկությունները: Արտահայտված տարբեր կարծիքներն ու գիտելիքները նպաստավոր պայմաններ են ստեղծում աշակերտների հետաքրքրասիրությունն ու ուշադրությունը կենտրոնացած պահելու համար: Կարող են առաջանալ նորանոր հարցեր, որոնք նույնպես կխթանեն աշակերտների հետաքրքրությունները նոր նյութի նկատմամբ: Այս փուլում էական գործոն է այն, որ ուսուցիչը հնարավորինս քիչ է խոսում՝ ասպարեզը տրամադրելով աշակերտներին:

2. Երկրորդ փուլը կոչվում է իմաստի ընկալման փուլ: Այս փուլում սովորողները հաղորդակցվում են նոր տեղեկատվության և նոր գաղափարների:

Ամենակարևորն այստեղ խթանման փուլում ձեռք բերված աշակերտների ներգրավման աստիճանի և հետաքրքրության պահպանման կարողությունն է: Բացի այդ՝ աշակերտները վերահսկում են իրենց ընկալումը, փորձում նոր ստացված տեղեկատվությունը հարմարեցնել իրենց մտքում արդեն առկա իմացություններին:

Կան մեթոդներ, որոնց օգնությամբ կարելի է աշակերտների հետաքրքրասիրությունը կայուն պահել: Օրինակ Սասունցի Դավթի կոնիվր տեքստի վրա աշխատելիս կարելի է օգտագործել Ոփխզործուն գրառումների համակարգ՝ արդյունավետ ընթերցանության և մտածողության համար մեթոդը: Տեքստը լուռ ընթերցելիս աշակերտը մատիտով նշումներ է կատարում այն հատվածների կողքին, որոնց մասին գիտի / + նշանով / և այն հատվածների կողքին, որոնց մասին չգիտի / - նշանով /: Եթե երեխաները դժվարանում են կարդալ, ուսուցիչն ինքն է կարդում, իսկ աշակերտներն ուշադիր հետևելով տեքստին՝ նշումներ են կատարում:

Ավանդական ուսուցման ժամանակ այս փուլում նոր դասը միայն ընթերցվում է կա՛մ ուսուցչի, կա՛մ աշակերտի կողմից՝ առանց տեքստի վրա որևէ աշխատանք կատարելու: Արդյունքում՝ աշակերտը քիչ բան է հիշում կարդացածից:

3. ԽԻԿ համակարգի վերջին փուլը կշռադատման փուլն է: Այս փուլի նպատակն է՝ աշակերտների միջև ծավալել քննարկում, որի ընթացքում միմյանց հետ հաղորդակցմամբ, նրանք ծանոթանում են տարբեր գիտելիքների, պատկերացումների, մտածում դրանց շուրջ, հարցեր տալիս, մեկնաբանում, բանավիճում, հակադրվում: Արդյունքում՝ կառուցվում է սեփական իմացական դաշտը: Այս փուլում աշակերտն իսկապես յուրացնում, սեփականացնում է նոր գիտելիքը, ընկալածն արտահայտում է սեփական բառերով ու ձևակերպումներով:

Սասունցի Դավթի կոնիվր տեքստը կարդալուց և նշումներ կատարելուց հետո աշակերտները ներկայացնում են իրենց գրառումները: Ապա դրանց շուրջ քննարկում է կազմակերպվում՝ ուսուցչի ուղղորդող հարցերի օգնությամբ: Անդրադառնալով խթանման փուլում մտքերի տարափի ժամանակ գրատախտակի գրառումներին՝ ողջ

դասարանով համեմատում և քննարկում են այն կետերը, որոնց վերաբերյալ համաձայնություն կամ տարաձայնություններ են ի հայտ եկել: Պարզաբանվում է, թե տեքստը կարդալուց հետո փարատվեցի՞ն արդյոք նրանց կասկածները: Վերջում աշակերտներին հանձնարարվում է նկարել տեքստին վերաբերող որևէ կերպար կամ տեսարան և ցույց տալ միմյանց: Այս աշխատանքի նպատակն է՝ օգնել աշակերտին ամփոփել ուսումնասիրվող թեմայի շուրջ իր ունեցած պատկերացումները:

Ուսուցչի մասնագիտական-մանկավարժական մակարդակն արդեն համարժեք արձագանք է գտնում աշակերտների վերաբերմունքի մեջ, երբ սովորողներն իրենք արդեն ուսուցման ընթացքում դրսևորվում են որպես հավասարազոր որոնողներ ու կշռադատողներ:

Ուսուցման այս եղանակների ներդրումը նպատակ ունի ապահովելու աշակերտների աշխարհընկալման ինքնուրույնությունը, զարգացնելու նրանց տրամաբանական մտածողությունը և ստեղծագործական երևակայությունը:

Քննադատական մտածողության զարգացումը մայրենիի ուսուցման գործընթացում

Դասավանդման ընթացքում կիրառելով քննադատական մտածողության զարգացմանը նպաստող մեթոդներ ու հնարներ՝ համոզվել ենք, որ մեր փոքրահասակ սաներն էլ կարող են սովորել քննադատաբար մտածել, լինել իրենց ուսումնասության ակտիվ դերակատարները, համագործակցել իրենց դասընկերների հետ: Աշակերտները դառնում են ակտիվ սովորող, մտածող և ստեղծագործող անհատներ: Արդունավետ քննադատական մտածողություն դրսևորելու համար նրանք պետք է.

Զարգացնեն իրենց ինքնավստահությունը և հասկանան, որ իրենց կարծիքներն ու մտքերն արժեքավոր են,

Ակտիվորեն մասնակցեն ուսումնական գործընթացին,

Հարգանքով լսեն բազմազան կարծիքներ,

Պատրաստ լինեն և ձևակերպել, և հարկ եղած դեպքում նաև կասեցնել սեփական դատողությունները:

Յուրաքանչյուր առարկայի ծրագրով նախատեսված գիտելիքների ուսուցումը չի կարող երբեք իր մեջ ընդգրկել այն բոլոր գիտելիքներն ու հասկացությունները, որոնք երեխան պետք է ստանա այդ ուսումնական առարկայից: Ծրագրում տրվածը միայն այն հիմնականն է, որ անհրաժեշտ է տվյալ առարկայից ընդհանուր գաղափար տալու համար, իսկ մնացածը երեխաներն իրենք պետք է ինքնուրույն կերպով ստանան շրջապատից ու գրքերից:

Այսինքն, յուրաքանչյուր ուսուցչի գերխնդիրն է սովորել սովորեցնելը:

Ասվածի ապացույցն է գրական ունկնդրման դասաժամերի կազմակերպումը: Առաջին դասարանի երկրորդ կիսամյակում աշակերտներն աստիճանաբար սովորում են առանց ուրիշի օգնության կարդալ անձանոթ գիրքը, գտնել վերնագիրը, հեղինակի անունը, դիտել նկարազարդումները և դրանց հիման վրա որոշել գրքի թեման: Գրական ունկնդրման դասաժամը կազմակերպելիս պետք է նկատառել սովորողների պատրաստվածության մակարդակը, ծնողների սոցիալական վիճակը, դասարանի և

դպրոցի գրադարանի ֆոնդը, երեխաների հետաքրքրությունների շրջանակը: Այս ամենը հաշվի առնելով՝ ընթերցանության ստեղծագործությունների ընտրությունը պետք է կատարվի հետևյալ պայմանների առկայությամբ.

1. Բնագիրը պետք է լինի ծավալով փոքր՝ պարզ, մատչելի, թեման հոգեհարազատ, գաղափարը՝ հասկանալի:
2. Ինքնուրույն ընթերցանության համար ընտրված գրքերը գեղարվեստական ձևավորմամբ պետք է լինեն այնպիսին, որ երեխաները հետաքրքրվեն նկարագարողումներով, հրճվեն հերոսների նկարներով:

Ինքնուրույն ընթերցանություն կազմակերպելիս պետք է կրտսեր դպրոցականների մեջ սերմանել ընթերցասիրություն, զարգացնել գեղարվեստական ստեղծագործության գաղափարը հասկանալու, եզրահանգումներ, ընդհանրացումներ անելու կարողություններ: Նպաստել նրանց մեջ անձնային բարձրարժեք որակների զարգացմանը, գրագետ ընթերցողի, կարդալու պահանջմունք ունեցող քաղաքացու դաստիարակմանը:

Հաճախ ենք հանդիպում աշակերտների, որոնք նոր են կարդացել ու շատ քիչ բան են հասկացել: Վատ ընկալունակությունը բացատրվում է պարզ պատճառով, պարզապես ուշադիր չեն կարդում: Նրանք չգիտեն ինչպես կարդան, որ կենտրոնանան հիմնական մտքերի վրա: Ուսուցիչներս տիրապետելով քննադատական մտածողության զարգացմանը նպաստող մեթոդներին ու հնարներին՝ կարող ենք օգնել աշակերտներին՝ խորհել կարդացածի մասին:

Դեռևս ամառային արձակուրդներին աշակերտներին առաջարկում ենք ընթերցել իրենց նախընտրած ստեղծագործությունները: Նախօրոք պայմանավորվում ենք ծնողների հետ, որ նրանք իրենց երեխաներին օգնեն ընտրել այնպիսի մանկական գրականություն, որն աչքի ընկնի պարզությամբ, մատչելիությամբ, խոր գեղարվեստականությամբ և կերպարների ու նկարագրված դեպքերի վառ գունավորմամբ: Նման ստեղծագործությունները երեխաների մեջ անհրաժեշտ հույզեր ու ապրումներ կառաջացնեն: Նրանք կզգան ու հոգեպես կվերապրեն այն ամենը, ինչ նկարագրված է գրքում: Երբ աշակերտներին թույլ է տրվում ընտրել ինչ կարդալ, նրանք սկսում են

կարդացածի հանդեպ սեփականության զգացում ունենալ: Դա առաջին վճռորոշ այն քայլն է, որն ընթերցողին դարձնում է ներգրավված:

Մեպտեմբերին, ինքնուրույն ընթերցանությանը հատկացված դասաժամին յուրաքանչյուրը ներկայացնում է իր ընթերցած գիրքը գովազդի տեսքով՝ առանց բովանդակությունը պատմելու: Յուրաքանչյուր աշակերտ ձգտում է առավելագույնս ձևով ներկայացնել գովազդը, որպեսզի իր ընկերների ընտրությունը կանգ առնի իր նախընտրած գջքի վրա, և բոլորն ընթերցեն այն: Ապա ուղղում ենք հարցեր.

— Ինչու՞ ես ընտրել այդ գիրքը: Ինչպե՞ս է այն կարդացվում: Դու ծանո՞թ ես այդ հեղինակի որևէ այլ ստեղծագործության: Անծանոթ բառեր կայի՞ն: Ինչպե՞ս իմացար դրանց բացատրությունը:

Այնուհետև քվեարկում ենք և ըստ քվեարկության արդյունքների ընտրում որևէ մեկի ընթերցած գիրքը ու որոշում այն ընթերցել: Միասին սահմանում ենք այն ժամանակահատվածը, որն անհրաժեշտ է աշակերտներին գիրքն ընթերցելու համար: Հաշվի է առնվում տվյալ գիրքն ընթերցած աշակերտի կարծիքը: Նրանք պետք է իմանան ընթերցանությանը հատկացվող ժամանակը, որպեսզի կարողանան պլաններ կազմել: Ընթերցելուց հետո պետք է մասնակցեն քննարկմանը: Նման հանձնարարությունն օգնում է աշակերտներին ընթերցման ժամանակ ուշադրություն դարձնել այնպիսի մանրամասների վրա, որ նախկինում չէին նկատել:

Մինչ կարդալ սկսելը մտազրոհի միջոցով կազմում ենք բնագրի իմաստի կանխավարկածը: Եթե ընթերցողը նախօրոք գիտի, որ ինքը պատմվածք է կարդալու, ապա մինչ բուն ընթերցանությունն սկսելը փորձում է վերնագիրն ու նկարները օգտագործել որպես բանալի՝ պատմվածքի բովանդակությունը կռահելու համար: Այս դեպքում նա կանգնած է լավ ընկալման շեմին: Տրված ժամանակը լրանալուց հետո սկսվում է քննարկման դասաժամը: Աշակերտները բաժանվում են 4-5 խմբերի: Նրանց ուղղվում են հարցեր, որոնց պատասխանները քննարկվելու են:

— Ի՞նչը ձեզ դուր եկավ այս գրքում: Ի՞չը դու չեկավ: Ինչպե՞ս էր գիրքն սկսվում: Ինչպե՞ս ավարտվեց: Արդյո՞ք ընդունելի ավարտ էր: Ի՞նչն էր կարևոր: Գիրքն ընթերցելուց հետո ի՞նչ մտքեր են ծագել ձեր գլխում: Ի՞նչն այլ կերպ կանեիք, եթե կերպարներից մեկը

լինեիք: Ի՞նչ սովորեցիք հերոսներից: Ո՞ր կերպարն ամենաշատը ձեզ դուր եկավ: Ի՞նչ հասկացաք՝ կարդալով այս գիրքը: Կարո՞ղ եք այլ ավարտ հորինել: Ինչպիսի՞ն էր տրամադրությունը: Ի՞նչ կարևոր իրադրություն էք վերհիշել: Ո՞րն էր ձեր սիրելի հատվածը: Այս գիրքը ձեզ որևէ դեպք կամ որևէ բան հիշեցնու՞մ է: Ձեր կարծիքով ինչու՞ է հեղինակը գրել այս գիրքը:

Այնուհետև խմբերն իրենց ընտրությամբ թղթապանակ են պատրաստում տվյալ գրքի վերաբերյալ: Խմբի անդամների միջև կատարում ենք աշխատանքի բաժանում ընտրելով խորագրեր:

___ Պատմվածքի քարտեզը

___ Հեղինակի մասին

___ Պատմվածքի մանրակերտը

___ Մեր տպավորությունը

___ Գլխավոր հերոսի բնութագիրը

___ Նամակ հերոսին

___ Հերոսի կողմից նամակ

___ Պատմվածքի տարբեր հատվածների նկարագրումը

Խոսնակները ներկայացնում են իրենց խմբերի աշխատանքները: դրանք փակցվում են միջանցքում, որպեսզի մյուս դասարանների աշակերտները հետաքրքրվեն այդ պատմվածքով և ցանկանան ընթերցել այն:

Երբ նույն պատմվածքն ընթերցում են բոլորը և քննարկում, ապա այդպիսի ընթերցանությունը կմիավորի երեխաներին և նրանց մեջ կզարգանա համագործակցային և հաղորդակցական հմտություններ:

Ինքնուրույն ընթերցանության նման ձևով կազմակերպումը նպաստավոր պայմաններ է ստեղծում, որպեսզի աշակերտների մեջ արթնանա ընթերցանության հանդեպ սեր, նրանք գնահատեն իրենց ընթերցածը, կարողանան ընթերցանության միջոցով ինքնուրույն ձեռք բերել գիտելիքներ և վերահսկեն իրենց ընթերցածը:

Աշակերտներին ընթերցասեր դարձնելու համար անհրաժեշտ է լուրջ ակնկալիքներ ունենալ յուրաքանչյուրից: Նպաստել երեխաների քննադատական մտածողության զարգացմանը, նրա տարիքին համապատասխան նշանակում է ուրախ, հրապուրիչ դարձնել և հույզերով հագեցնել նրա մանկությունը:

Եզրակացություն

Այսպիսով, եկանք այն եզրակացության, որ քննադատական մտածողության համակարգը նպաստում է ոչ միայն ուսման արդյունավետության բարձրացմանը, այլև գիտելիքները դարձնում է կիրառելի և նպաստում ինքնուրույն գիտելիքներ ձեռք բերելու կարողությունների ձևավորմանն ու զարգացմանը:

Ակտիվ ուսումնառության շնորհիվ հնարավոր է դառնում ուսման համար նպաստավոր պայմաններ ստեղծել դասարանում: Մրա շնորհիվ աշակերտները

___ Կկարողանան կատարել ուսումնական որոնողական աշխատանք:

___ Կկարողանան գտնել իրենց ստացած գիտելիքների և իրենց անձնական կենսափորձի միջև եղած փոխադարձ կապը, որպեսզի գիտելիքը գործնական կիրառություն գտնի:

___ Կդառնան հետազոտող, փնտրող և լուծումներ առաջադրող, որով ուսուցման սուբյեկտ-օբյեկտ մոդելը վերափոխվում է սուբյեկտ-սուբյեկտ մոդելի: Դասարանում գլխավոր դերակատարը կդառնա աշակերտը/ աշակերտակենտրոն ուսուցում/

___ Աշակերտները կկարողանան որոշել, թե զանազան տեղեկություններն ինչպես են առնչվում միմյանց հետ:

___ Կկարողանան նոր տվյալները, նոր գաղափարները տեղադրել իրենց ունեցած գիտելիքների համակարգում:

___ Կկարողանան քննադատաբար, ստեղծագործաբար և արդյունավետ կերպով իմաստավորել ցանկացած տեղեկություն:

Քննադատական մտածողության համակարգը ուսուցման և ուսումնառության երեք փուլերից բաղկացած մի մոդել է: Մոդելը նկարագրում է ճանաչողական մի գործընթաց, ուր աշակերտները պետք է ներգրավվեն մինչև նյութը սովորելը / խթանում /, նյութը սովորելու ընթացքում / իմաստավորում / և նյութը սովորելուց հետո / կշռադատում / ___ ԽԻԿ համակարգ:

ԽԻԿ համակարգը որոշ չափով մեզ հիշեցնում է ծանոթ ավանդական դասի կառուցվածքը՝ նախապատրաստական փուլ / խթանում /, նոր դասի հաղորդման փուլ / իմաստավորում / և ամփոփման փուլ / կշռադատում /:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Գիտամեթոդական հանդես նախաշավիղ 2. 2001, 2. 2006, 5-6. 2004
2. Խաչատրյան Ս. Գ. , Ուսուցման ժամանակակից մեթոդների կիրառումը տարրական դասարաններում, Գ. 2006.
3. ՀՀ ԿԳ նախարարություն, կրթական ծրագրերի կենտրոն: Կրթության ազգային ինստիտուտ: Ուսուցիչների հինգօրյա վերապատրաստումների պլան և նյութեր, 2007:
4. Քննադատական մտածողության տեսության զարգացումը կրտսեր դպրոցում, Ծրագրեր և նյութեր, Երևան-2002

Դասի պլան

Առարկա՝ Մայրենի

Դասարանը՝ երկրորդ

Դասի նպատակը

- Արտահայտիչ կարողալու տեխնիկայի զարգացում
- Բանավոր խոսքի զարգացում, կարծիքների և մտքերի արտահայտման հնարավորության ապահովում
- Հայրենի երկրի պատմության, ազգայի. իս _2_ սգրի վերաբերյալ գիտելիքների հաղորդում
- Օգնել ճշտելու աշակերտների վերուպ և՛ նր նքն իրականության որոշակի փաստերի և երևույթների նկատմամբ
- Բառակազմական աշխատանք

Դասի ընթացքը

Խթանում

Նպատակը՝ Աշակերտների նախնական գիտելիքների վերհանում

Կիրառում եմ խմբավորման մեթոդը, որը կխրախուսի երեխաներին՝ ազատ ու անկաշկանդ մտածել անցնելիք թեմայի շուրջ.

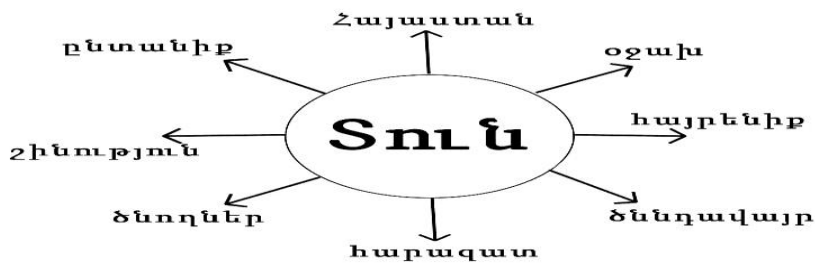
ա/գրել առանցքային բառը

բ/գտնել ընտրված թեմային առնչվող բառերն ու արտահայտությունները.

Քայլ առաջին

Աշակերտներին առաջարկում եմ թվարկել, թե ինչ գիտեն իրենք տան մասին:
Գրատախտակի կենտրոնում գծում եմ շրջանակ՝ ճառագայթներով, և հանձնարարում մտագրոհի միջոցով յուրաքանչյուր ճառագայթի վրա տունը բնութագրայ որևէ, հատկանիշ գրել:

Պատկերն այսպիսին է.

Քայլ երկրորդ

ԳՈԻՄ աղյուսակի 1-ին և 2-րդ սյունակներում աշակերտները լրացնում են այն, ինչ գիտեն նյութի մասին:

Գիտեմ	Ուզում եմ իմանալ	Սովորեցի
Հայաստանը իմ հայրենիքին է, իմ ամենամեծ տունը:	Իմ ժողովրդի անցյալը, պատմությունը:	

Իմաստի ընկալում

Նպատակը՝ տեքստի բովանդակության շուրջ կանխագուշակման կարողությունների զարգացում՝ վերնագիր և հենակետային բառերի միջոցով:

Քայլ 1-ին Գրատախտակին գրում եմ վերնագիրը և հենակետային բառեր՝ չնվաճված աշխարհամաս, Արշակ պապ, Հակոբիկ, հեքիաթ, անտաշ քար, հարդախառն ցեխ, հինգ օրորոց, յոթ թախտ, շեն տուն:

Այնուհետև առաջարկում եմ գուշակել, թե ինչի՞ մասին է նյութը, գրել ենթադրություն: Ընդունում և խրախուսում եմ բոլորի պատասխանները:

Քայլ 2-րդ

Նպատակը՝ Պատմվածքի բովանդակության իմաստի ընկալում

Կիրառում եմ «Ուղղորդված ընթերցանություն՝ կանգառներով» մեթոդը:

Բնագիրը բաժանում են երեք մասի: Յուրաքանչյուր հատված երկու անգամ (լուռ և բարձրաձայն) ընթերցում են աշակերտները:

Կարդացե՛ք և խորհե՛ք՝ ի՞նչ տրամադրությամբ եք համակվում հատվածի ընթերցման ընթացքում:

Բարձրաձայն ընթերցումից հետո առաջարկում են պատասխանել հետևյալ հարցերին.

- Ո՞րն է Արշակ պապի միակ հեքիաթ:
- Ինչո՞ւ էր հուզվում պապը հեքիաթը պատմելիս:
- Կարո՞ղ եք շարունակել պապի հեքիաթ՝ հեռվում թողած ծննդավայրի, տան մասին:
- Դուրս գրել այն նախադասությունները, որտեղ օգտագործված են **ծննդավայր, արտասվախառն, աշխարհամաս բառերը և առանձնացնել արմատները:**

Պատասխանները ձևակերպում են կանխագուշակման աղյուսակի հարցերին համապատասխան.

- Ի՞նչ իմացաք
- Ի՞նչ էր պատահել
- Ձեր կարծիքը

Վերնագրե՛ք պապի հեքիաթը:

2-րդ հատվածը կարդալիս նշե՛ք այն տեղը, ուր կզգաք, որ հեքիաթում ինչ-որ բան փոխվեց.

- Ինչո՞ւ հեքիաթն այլ ընթացք ունեցավ:
- Ո՞ր աշխարհամասի անունն էր բաց թողել Հակոբիկը:
- Ինչո՞ւ պապը տունը համարեց աշխարհամաս:

Պատմվածքից դուրս գրել աշխարհամաս, ամենախսկական, ամենասիրուն բառերը, առանձնացնել արմատներտները, կազմել նոր բառեր:

Վերնագրիր՝ **Տուն**

3-րդ հատված

- Ի՞նչ եք մտածում կատարվածի մասին:
- Ո՞րն է Արշակ պապի երազած տունը, նկարե՛ք և նկարագրե՛ք այն:
- Ի՞նչ գիտեք մեր ժողովրդի անցյալի մասին:
- Բացատրե՛ք **շեն տուն** արտահայտությունը և լրացրե՛ք այն ձեր պատկերացմամբ:

Վերնագիր՝ Չնվաճված աշխարհամասի բնակիչը:

Կանխագուշակման աղյուսակ

<i>Ի՞նչ իմացաք</i>	<i>Ի՞նչ էր պատահել</i>	<i>Ձեր կարծիքը</i>
Արշակ պապի հեքիաթը՝ հեռվում թողած ծննդավայրի, հարազատ մարդկանց, տան ու լեռների մասին:	Արշակ պապը կորցրել էր ամենախսկական չնվաճված աշխարհամասը՝ տունը: Մեծ ողբերգություն է տեղի ունեցել հայ ժողովրդի հետ, իրենց տներից տեղահանվել են շատ հայեր:	Չնայած իմ ժողովուրդը շատ տառապանքներ է կրել, բայց այսօր անկախ է, հզոր: Ես անկախ Հայաստանի բնակիչ եմ և շատ եմ սիրում իմ ամենամեծ տունը:

Անդրադառնանք 1-ին փուլում արված ձեր ենթադրություններին: Ի՞նչ փոփոխություններ կամ լրացումներ կկատարեք ձեր նկարներում: Ճշտեք նաև տեքստի ավարտին վերաբերող ձեր կանխատեսումները: Գրե՛ք ձեր տպավորությունները:

Կշռադատում

Քայլ 1-ին

Մեթոդը՝ «Երեք բանալի և մեկ կողպեք»

Տեքստից ընտրում ենք երեք պարբերություններ, որոնք ներկայացնում են ստեղծագործության բովանդակությունը (երեք բանալիները):

Երեք բանալիները

Առաջին՝ դա մի տխուր ու անվերջանալի պատմություն էր հեռվում թողած ծննդավայրի, հարազատ մարդկանց, տան ու լեռների մասին:

Երկրորդ՝ տո՛ւն: Էդ աշխարհամասի անունը ոչ մի գրքում էլ գրված չի, բայց ամենասիրունն է, ամենամեծ աշխարհամասը, ամենախսկականը:

Երրորդ՝ Գա՛ն ջան, տունն ասածը միայն պատերը չեն:

Էնպես նկարիք, որ արար աշխարհին իմանա, որ շեն տուն է: Որ իմանան՝ պատերից այն կողմ յոթ թախտ է, հինգ օրորոց:

Կողպեքը

Արշակ պապը մեկն է այն բոլոր հայերից, որոնք կորցրել են հայրենի օջախը և երագում են կրկին տեսնել այն:

Քայլ 2-րդ. Աշակերտներին բաժանում եմ 4 խմբերի: Հանձնարարությունները գրում եմ քառաբաժան ձևով: Յուրաքանչյուր աշակերտ ինքն է ընտրում, թե որ հարցի շուրջ աշխատի:

<p>1-ին խումբ</p> <p>Տեքստը ձեզ ի՞նչ հիշեցրեց. Իրականությունից ի՞նչ համանման դեպք է քեզ ծանոթ:</p>	<p>2-րդ խումբ</p> <p>Ի՞նչ զգացումներ ունեցաք տեքստի ընթերցումից, հիմավորե՛ք համապատասխան տողերով:</p>
<p>3-րդ խումբ</p> <p>Գրել տուն բառով հնգյակ:</p>	<p>4-րդ խումբ</p> <p>Գրել տուն բառով ակրոստիքոս:</p>

1-ին խումբ Այսօր էլ իմ հայրենիքը շրջապատված է թշնամիներով, բայց մենք հիմա ուժեղ ենք և թույլ չենք տա, որ մեր հողերը գրավեն:

Կկովենք թշնամու դեմ:

2-րդ խումբ Հուզմունք: Դա մի տխուր ու անվերջանալի պատմություն էր հեռվում թողած ծննդավայրի և հարազատ մարդկանց մասին:

Եվ պապը հուզվում էր ու թոռից ծածկում արտասվախառն աչքերը:

3-րդ խումբ /հնգյակ/

Տուն

Միրելի, հարազատ

Պահող, մեծացնող,

Քո գիրկը կանչող

Հայրենիք

4-րդ խումբ /ակրոստիքոս/

Տուն

Տարիներ շարունակ

Ուներ պապը ուներ մի երագանք՝

Նորից իմ տունը վերադառնալ: